

Nr 109.

Av herr Olsson, Oscar, om åvägabringande av utredning
angående organiserandet av insamling och utforskning
av den svenska allmogekulturen.

Alltför litet har den svenska historieskrivningen sysslat med det svenska folket och dess historia. Man har liksom stirrat sig blind på de stora ögonblicken — goda som onda — i nationens liv men glömt bort vardagen. Utforskningen av det svenska folkets historia har åtnjutit ett mycket ringa intresse. Här liksom på andra områden har det funnits stora ansatser — man behöver endast nämna några namn: Olaus Magnus, Rudbeck och Linné — men en planmässig fortsättning på ansatserna har alltid uteblivit. Det är, som om man i allmänhet ännu icke fått blick för vad kännedomen om det svenska folkets liv i tider, som flytt, betyder för vårt kulturliv. Det är klart, att man inte kan få en verklig bakgrund till de historiska händelserna, om man inte vet, hur det agerande folket lever och tänker, och utifrån vilka motiv det handlar — det är en sida av saken. En annan är det befruktande inflytande, den gamla allmogekulturen utövar och ännu mera bör utöva på vår tids något hållningslösa kulturliv. Detta gäller en hel mängd områden såsom byggnadskonst, musik, språk och diktning.

I våra dagar är det kanske för mycket sagt, att det inte finns intresse för bevarande och vetenskaplig bearbetning av den gamla allmogekulturen. Tvärtom äro en mängd krafter i arbete härpå. Men det är frivilliga krafter, i flesta fall utan inbördes sammanhang. Man saknar en enhetlig plan och en genomförd organisation. Och det är därför resultaten bli så ringa. Härtill kommer en på många håll framträdande oenighet, man skulle kanske rent ut kunna säga avoghet, som även gör sitt till för att förrycka. Det borde därför vara en oavvislig plikt för staten att träda fram och länka alla goda krafter in på en planmässig strävan att

åt eftervärlden bevara våra förfäders andliga och materiella odling så fullständig som möjligt. Och det är inte tid med att tveka och dröja, ty allt det gamla håller på att försvinna. De gamla husen rivas, gammalt bohag är utslitet, de gamla spelmännen dö och med dem deras låtar, ty grammofonerna äro farliga konkurrenter; med de gamla försvinna också hela den skatt av visor, sagor och sägner, som förr bodde på folkets läppar. Vi kunna inte ha råd att mista allt detta, och därför bör det också göras jätteanstängningar för att utnyttja tiden, ett decennium kanske, efter vilket allt antagligen är förbi.

Allmogekulturen omfattar en hel mängd områden, som emellertid alla hänga mer eller mindre intimt samman eller gripa in i varandra. För att få en överblick kan man lämpligen göra följande uppdelning:

1) *Bebyggelse och samfundsväsen*. Denna grupp skulle då omfatta uppkomsten av samhällen, gårdar, byggnader och bohag, byarnas organisation och indelning, familje- och släktförhållanden, ålderdomliga egendoms- och rättsförhållanden.

2) *Folkliv*, omfattande arbetsmetoder, seder och bruk samt dans.

3) *Folketro*.

4) *Folkdiktning*.

5) *Musik*.

6) *Dialekter*.

Insamlingen och bearbetandet av dessa ovan uppräknade områden har hittills skett så, att 1) och 2) huvudsakligen omhänderhafts av nordiska museet; 4) av folkminnesföreningen i Lund och docenturen i folkminnesforskning vid Lunds universitet; men dessa senare institutioner ha även sysslat med 2) och 3) och nordiska museet i hög grad även med 3); 6) har omhänderhafts av landsmålsföreningarna i Uppsala och Lund, under det 5) mest varit överlämnad åt privatpersoners initiativ. Vid dessa institutioner ha under årens lopp hopats stora samlingar, som emellertid sakna gemensam registratur, där de nu ha någon registratur alls; ett förhållande, som i hög grad hindrar den vetenskapliga bearbetningen. Men dessutom finnas stora samlingar hos privatpersoner, som emellertid till största delen undandraga sig närmare kunskap.

Staten bör vidtaga åtgärder för att bevara vår allmogekultur; denna uppgift kan inte helt överlämnas åt det privata initiativets godtycke. Under den korta tid, som kan återstå, tills det gamla är borta, måste ett intensivt insamlingsarbete sättas i gång, vilket sätter sig som mål att inom alla folklivsområden samla allt i varje landsända. Detta mål visar emellertid klart, dels att planläggningen måste ske av en enhetlig organisa-

tion, som kan överblicka hela fältet, dels att denna insamling måste föregås av en undersökning och registrering av allt hittills insamlat material, för att man skall kunna avgöra, var luckorna finnas, och var sålunda arbetet skall sättas in, och dels kräves naturligtvis, i all synnerhet som detta väldiga insamlingsarbete måste utföras inom en begränsad tid, anslag från statens sida. Det är nödvändigt, att från regeringens sida så skyndsamt som möjligt sättes i gång en allsidig utredning angående organisationen av insamling och utforskning av den svenska allmogekulturen. Organisationen bör givetvis uppstå i anslutning till redan befintliga institutioner. Utredningen måste även omfatta ordnandet av arkiven samt en uppdelning av områdena mellan de olika disciplinerna. Givetvis får även statens ekonomiska medverkan i organisationen inbegripas i utredningen.

Med stöd av vad vi sålunda anført, få vi vördsamt anhålla,

att riksdagen ville i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt låta verkställa en allsidig utredning om organiserandet av insamling och utforskning av den svenska allmogekulturen i överensstämmelse med i denna motion uppdragna riktlinjer.

Stockholm den 27 januari 1919.

Oscar Olsson.
